

Creatief met engelen

Categorie

Creatief

Aantal deelnemers

Onbeperkt (ongeveer acht per werkstuk)

Leeftijd

12 – 16 jaar

Duur / aantal bijeenkomsten

Twee bijeenkomsten van anderhalf uur, gevolgd door een presentatie

Auteur

Doddy van Leeuwen

KORTE BESCHRIJVING

De deelnemers praten tijdens de eerste bijeenkomst eerst over engelen. Hierover maken zij vervolgens een mozaïekwerk van geschilderde stukjes krant. Tijdens de presentatie laten de jongeren zien wat engelen voor hen betekenen.

DOEL

- Jongeren denken na over engelen en vergelijken hun eigen beelden met bijbelse beelden.
- Jongeren geven op een creatieve manier vorm aan hun eigen geloofservaringen.

VERANTWOORDING

Engelen spreken tot de verbeelding van veel mensen. Er is dit jaar met Kerst een groot project rond het thema 'engelen' (zie kader). Dit item sluit hier op creatieve wijze bij aan. Als je iets wilt verbeelden, moet je je eerst enigszins in het thema verdiepen. Het is dus eigenlijk 'bijbelstudie door te doen'. Het maken van een mozaïekwerk leent zich goed voor groepswork. Het is een werkwijze die ook de minder tekensvaardige jongeren helpt iets te verbeelden.

Kerstproject 2007: Engelen

Met kerst 2007 staat in veel scholen en kerken het thema 'engelen' centraal. Het thema wordt breed opgepakt en neergezet: het is een samenwerkingsproject van JOP, NCRV, SGO en Switch.

De verschillende deelnemende partners dragen elk op hun eigen manier bij aan een creatieve invulling van het thema. JOP verzorgt in 2007 enkele creatieve engelenworkshops voor jongeren en daagt hen uit zelf in actie te komen. Ten slotte organiseert JOP op zondag 23 december een groot engelenfeest in de Pieterskerk in Leiden: *X-Mas Proof*. Dit evenement is bedoeld voor jongeren van 14 tot 18 jaar uit heel Nederland. De NCRV maakt een musical voor het voortgezet onderwijs. Tekst en muziek voor deze musical worden samen met scholieren geschreven en getest. Uitgeverij SGO besteedt volop aandacht aan het thema 'engelen' in het blad *Zoutkorrel*, waarin dagopeningen staan voor het voortgezet onderwijs. Via de methode *Trefwoord* doen ook ruim 1600 basisscholen mee.

VOORBEREIDING

- Lees het hele item goed door.
- Lees de Bijlagen.
- Krijgt het werk een plek in een viering in de Adventtijd? Overleg dan ruim van tevoren met alle betrokkenen, zoals de voorganger en de koster. Bespreek welke plaats het werk in de liturgie en in de kerk krijgt. Overleg ook vooraf waar en hoe het werk opgehangen kan worden.
- Zoek naar afbeeldingen van engelen op internet (bijvoorbeeld via Google), in kunstboeken en in bijbels. Kies zo mogelijk afbeeldingen die te maken hebben met de kersttijd: de aankondiging bij Zacharias en Maria, de engelenzang bij de herders en de engel die in een droom aan Jozef verschijnt.
- Maak kopieën van enkele van deze afbeeldingen, of maak er een PowerPoint-presentatie van.
- Maak een klein voorbeeld van een mozaïek (zie Bijlage 5), zodat de jongeren kunnen zien wat de bedoeling is. Kies voor het voorbeeld een ander thema, zodat ze het niet gaan namaken.

Creatief met engelen

- Dek de vloer van tevoren af, bijvoorbeeld met een dekzeil, zeker bij gebruik van acrylverf.
- Dek de tafels af met oude kranten.
- Zet per groepje de benodigdheden klaar op de tafels.

BENODIGDHEDEN

Eerste bijeenkomst

- Jongeren- en kinderbijbels met plaatjes van engelen;
- plaatjes van engelen;
- eventueel een PowerPoint-presentatie met laptop en beamer;
- kopieën van de achtergrondinformatie (Bijlage 1, 2 en 3);
- flap-over of groot vel papier, met markeerstiften;
- dekzeil;
- acrylverf;
- kwasten;
- oude kranten;
- schoteltjes of stukjes karton voor de verf;
- oude handdoeken;
- oude overhemden;
- glazen potjes met water;
- verfrollertjes met bakjes.

Tweede bijeenkomst

- Jongeren- en kinderbijbels met plaatjes van engelen;
- plaatjes van engelen;
- eventueel een PowerPoint-presentatie met beamer en laptop;
- kleurpotloden;
- fotolijm;
- per groepje een groot blanco papier om te schetsen;
- per groepje een groot stuk papier, doek of een houten plaat om het mozaïek op te bevestigen;
- eventueel een lijst of een frame en touw om het geheel op te hangen.

PROGRAMMA

Eerste bijeenkomst

19.00 – 19.10 uur

Opening

Heet de jongeren welkom en biedt eventueel iets te drinken aan. Maak zo nodig een voorstelrondje.

Vertel wat het doel van het item is en hoe het programma eruitziet.

19.10 – 19.30 uur

Verkenning

Inventariseer wat het begrip 'engel' bij de deelnemers oproept. Schrijf alle genoemde woorden en gedachten op een groot vel papier.

Lees en bespreek de ervaringsverhalen (Bijlage 3) aan de hand van de vragen in de bijlage.

19.30 – 20.00 uur

Verdieping

Bekijk met elkaar de afbeeldingen van engelen die in de verschillende bijbels staan. Toon ook enkele andere afbeeldingen van engelen, bijvoorbeeld in een powerpointpresentatie.

Praat met de deelnemers over elk beeld aan de hand van de volgende vragen:

- Wat zie je?
- Wat voor gevoel roept de afbeelding bij je op?
- Bij welk beeld van engelen vind je het passen?
- Vind je het mooi?

Vertel dat een kunstwerk een persoonlijke interpretatie is van een verhaal, thema, enzovoort. Vraag aan de deelnemers hoe zij het thema 'engelen' zelf zouden verbeelden. Laat zo de jongeren een eigen 'vertaling' maken van het begrip engel.

Maak duidelijk dat geen enkel beeld 'goed' of 'fout' kan zijn. Het beeld kan zowel realistisch als abstract zijn. Het kan een verbeelding zijn van een verhaal, of van een eigen gedachte of emotie die voor hen te maken heeft met engelen.

20.00 – 20.25 uur

Verwerking

Laat de jongeren oude kranten met effen kleuren beschilderen. Geef aan dat dit niet te dekkend hoeft: acrylverf kan goed met water verdund worden, zodat vaag de teksten en foto's van de kranten nog te zien zijn. Leg de beschilderde kranten te drogen.

Creatief met engelen

20.25 – 20.30 uur

Afsluiting

Vertel indien van toepassing alvast over de dienst waarin de werkstukken gepresenteerd zullen worden.

Tweede bijeenkomst

19.00 – 19.10 uur

Opening

Heet de deelnemers welkom en blik kort terug op de vorige bijeenkomst. Afhankelijk van de grootte van de groep kan er nu met één of meerdere groepjes gewerkt worden. Maak zo nodig groepjes van ongeveer acht jongeren per werkstuk. Bespreek welk beeld van engelen elk groepje wil uitwerken.

19.10 – 20.25 uur

Verwerking

Laat een creatieve deelnemer met potlood een grove schets maken van wat afgebeeld moet worden. Geef aan dat het niet erg is als er bij het schetsen iets mis gaat: je plakt er toch overheen.

Laat de jongeren kleine stukken afscheuren van de geverfde kranten. Laat hen de stukjes krant als een mozaïek op de schets plakken. Denk er ook aan om de achtergrond voor de afbeelding te 'scheuren'.

Juist door te scheuren ontstaan andere vormen. Let op dat ook de witte scheurrandjes het geheel een mozaïek-achtige uitstraling geven. De foto's en teksten die nog door de verf schemeren, geven de kleurnuances aan.

Enkele technische deelnemers kunnen ervoor kiezen om een raamwerk te maken waarin het werkstuk kan worden opgehangen.

20.25 – 20.30 uur

Afsluiting

Spreek af wie de werkstukken in de zaal zullen klaarzetten of ophangen voor de presentatie. Vraag ook of de jongeren hun werkstukken zelf willen toelichten in de dienst.

AANDACHTSPUNTEN

- Geef bij de aankondiging van het item aan dat het verstandig is om oude kleren aan te trekken.
- Denk bij het zoeken naar afbeeldingen van engelen ook aan de Groeibijbel: de plaatjes die daarin staan, roepen op om op eigen manier na te maken.
- Jongeren vinden het leuk om hun werk persoonlijk toe te lichten tijdens de viering.
- Als er in de dienst gebruik wordt gemaakt van gedrukte liturgieën, kan er eventueel een foto van het kunstwerk in de liturgie worden geplaatst.

BIJLAGEN

1. Achtergrondinformatie over engelen
2. Interview over engelen
3. Ervaringsverhalen
4. Materiaaltips
5. Voorbeeldafbeeldingen

Creatief met engelen

bijlage 1

ACHTERGRONDINFORMATIE OVER ENGELN

Engelen bestaan...

Je komt ze geregeld tegen, onze engeltjes: gezellig mollig, op koekblikken, op presenteerblaadjes en op talloze schilderijen. Daarvoor hoef je niet eens meer naar een museum, omdat je ze op ieder gewenst moment via internet in je eigen heiligdommetje kunt oproepen. En vergeet de kerstkaarten niet. Engelen bestaan dus, maar waar komen ze eigenlijk vandaan, behalve natuurlijk uit de hemel?

Het woord dat in de bijbel gebruikt wordt voor 'engel' is in zowel het Oude als het Nieuwe Testament hetzelfde woord dat gebruikt wordt voor 'boodschapper' of 'verspieder', bijvoorbeeld in het verhaal van Rachab in Jozua 2. Het is dus een keuze van vertalers wanneer het woord 'engel', 'bode' of 'boodschapper' wordt gebruikt. En dat is precies wat engelen zijn: boodschappers van God.

Soms is het verschil met God nauwelijks aanwezig, bijvoorbeeld in het verhaal van Abraham, die drie afgezanten van 'boven' ontmoet in Genesis 18. Engelen spreken namens God. Hun verschijning vindt gewoonlijk plaats in 'licht' en meestal is de menselijke reactie er een van vrees. Dan horen we uit hun mond: "Vrees niet." Ze vertegenwoordigen de 'overkant'. Maar nooit komen we engelen tegen zonder dat ze een boodschap van God hebben. Ze zijn Gods stem; Gods handen en voeten, zou je kunnen zeggen. In het latere jodendom komen we engelen tegen als een soort bemiddelaars tussen God en mensen.

Ook woorden als 'cherub' en 'seraf' staan voor engel-achtige figuren. En Satan (eigenlijk: 'tegenstander') wordt gezien als een gevallen engel. Sommige engelen krijgen een speciale plaats. Zo lezen we over 'aartsengelen' in de bijbel. Michaël en Gabriël worden met name genoemd, en in het apocriefe Tobit ook nog Rafaël. Gabriël dankt zijn beroemdheid vooral aan zijn verschijning aan Zacharias en Maria in het eerste hoofdstuk van het evangelie volgens Lucas.

In het laatste bijbelboek vinden we engelen weer als tussenpersonen: zowel tussen de hemel en Johannes, die zijn kennis ontvangt uit handen van engelen, als tussen

Johannes en de zeven gemeenten ("Schrijf aan de engel van de gemeente ..."). Dat zijn dan alweer bijna beschermengelen, die vooral in de rooms-katholieke traditie een rol spelen. Meestal is dat op grond van het woord van Jezus in Matteüs 18: 10: "Waak ervoor ook maar een van deze geringen te verachten. Want ik zeg jullie: hun engelen in de hemel aanschouwen onophoudelijk het gelaat van mijn hemelse Vader."

Engelen horen bij het spel tussen God en mens, het spel van hemel en aarde. Engelen zijn zeker niets om bang voor te zijn. Meestal is er een speelse en vrolijke ondertoon. Ze zijn zeker bedoeld om ons op de goede weg te houden; het zijn met recht 'beschermengelen', zoals in dat oude roomse kindergebedje:

*'s Avonds als ik slapen ga, volgen mij veertien engeltjes na.
Twee aan mijn hoofdeind, twee aan mijn voeteneind,
twee aan mijn rechterzij, twee aan mijn linkerzij,
twee die mij dekken, twee die mij wekken,
en twee die mij wijzen naar 's hemels paradijzen.*

Eén van de bijbelverhalen waarin engelen een belangrijke rol spelen, staat in Genesis 28: 11-17. Jakob droomt hierin over engelen die over een ladder gaan die tot aan de hemel reikt.

Bron: Ferwerda, A. (2002). Engelen bestaan... *GRIP*, juli 2002, p. 10-11 (bewerkt).

INTERVIEW OVER ENGELEN

De dokter ziet ze vliegen

Op een dag besloot dokter Moolenburgh, huisarts in Haarlem, om al zijn patiënten aan het eind van een bezoek twee vragen te stellen: "Bent u religieus?" en "Hebt u ooit een engel gezien?" Dit was het begin van een wel heel bijzonder onderzoek naar engelenervaringen. Uiteindelijk namen vierhonderd personen deel. Het leverde twee bestsellers op en een onstuitbare stroom brieven van mensen uit allerlei hoeken van de wereld. Hieronder volgt een interview met dokter Moolenburgh.

Waarom bent u begonnen met een onderzoek naar engelen?

Het gebeurde op 31 augustus 1981, om vier uur 's ochtends. Ik werd plotseling wakker met het idee in mijn hoofd die dag mijn patiënten te vragen of ze religieus waren en of ze ooit een engel hadden gezien. Het was een soort impuls die ik moest gehoorzamen. Uiteindelijk heb ik deze vragen aan vierhonderd patiënten gesteld en hun reacties opgetekend. Ik heb achteraf rationeel proberen te verklaren hoe ik aan dit idee kwam, maar dat kon ik niet: ik heb gewoon plotse-ling een 'zet' gehad.

Mensen reageerden heel emotioneel op deze vragen. Een enkeling werd kwaad, anderen begonnen te lachen, iemand moest ervan huilen. Deze reacties heb ik nauwkeurig opgeschreven. Het viel op dat de vragen bij alle patiënten een schok opleverden. Blijkbaar had ik geen vrijblijvende vragen gesteld, maar een bepaalde snaar beroerd. De 164^e patiënt beantwoordde mijn tweede vraag bevestigend. Ik heb het onderzoek een tijd laten liggen en het later op verzoek van een uitgever uitgegeven. Tot mijn grote verrassing werd het een bestseller. Er was veel media-aandacht, en al gauw werd ik bekend als "de dokter die ze ziet vliegen".

Wat is de essentie van uw twee boeken?

In tegenstelling tot wat je op school leert, bestaan engelen. En er is een God die van je houdt. De wereld is ontkerkend: men gelooft nog eerder in stripfiguren dan in God. Dit moet teruggedraaid worden. Als mensen beseffen dat wonderen midden onder ons kunnen

plaatsvinden, dus niet alleen vroeger en ver weg, beseffen ze uiteindelijk ook dat er een hemel en een God bestaat.

Waarom ervaren sommige mensen engelen wel, en andere niet?

Deze vraag komt heel veel voor. God kent ons beter dan wie dan ook. Als iemand een engelenervaring nodig heeft, dan geeft God die. Ik weet niet waarom die ene persoon wel, en iemand anders niet. Maar in elk geval wordt een engelenervaring altijd door God bestuurd.

Zo heeft eens een anglicaanse zakenman contact met mij gezocht. Hij was bezig in z'n kantoor toen hij opeens levensgroot een engel naast zich zag. Hij gaf een schreeuw van schrik, maar toen zijn secretaresse kwam aanlopen, schaamde hij zich te zeggen wat hij had gezien. Later vertelde hij het mij. Ik denk, en dat heb ik hem ook gezegd, dat hij dit schokeffect misschien nodig heeft gehad om zich te realiseren dat er een andere wereld is naast die van geld en materie. En dat het tijd was dat hij zich daarop ging richten. Overigens is het aantal engelenervaringen de pan uitgerezen. Het neemt steeds meer toe en je kunt spreken van een doorbraak.

Zijn engelen zinvol voor mensen?

Dat is afhankelijk van wat je onder 'zinvol' verstaat. Als je vlak voor een auto vandaan gered wordt, of omhoog wordt getrokken terwijl je aan het verdrinken bent, is de 'zin' heel direct uit te leggen. Maar er is ook een andere 'zin', namelijk het effect dat een engelenervaring heeft op een mens. Vaak beleeft zo iemand een paar weken lang een gelukzalig gevoel. Maar ook op langere termijn werkt het door: iemand is niet bang meer voor de dood, krijgt misschien de gave van genezing en gaat in God geloven.

In dat opzicht lijken bijna-doodervaringen en engelenervaringen veel op elkaar. Bij de eerste ga jij bijna het hoekje om; bij de tweede kijkt een engel om het hoekje. Het meest zinvolle is dat iemand reëel gaat zien dat God bestaat. Net zoals Job dat zegt in Job 42: 5: "Eerder had ik slechts over u gehoord, maar nu heb ik u met eigen ogen aanschouwd." Een engelenervaring is bijna een directe ontmoeting met onze Heer.

Creatief met engelen

bijlage 2

Heeft iedereen een beschermengel?

Ja. Wanneer we geboren worden, hebben we een beschermengel. Jezus zegt dat. Maar als een kind volwassen wordt, kan hij zo beschamend gaan leven dat hij z'n engel van zich afstoot. Ik denk bijvoorbeeld niet dat Hitler nog een engel bij zich had.

Jomanda en andere genezers zeggen ook gebruik te maken van engelen.

Ik heb hier grote twijfels bij. Er bestaan absoluut echte genezingsdiensten. Ik heb het meegemaakt dat de Heilige Geest op mensen viel, dat mensen uit hun rolstoel opstonden of plotseling genazen van de uitgezaaide kanker in hun lichaam.

Maar er zijn ook tegenkrachten die dat niet leuk vinden, die daar tegenin gaan of die zich voordoen als een 'engel van het licht'. Je kunt niet op alles vertrouwen, hoewel het hetzelfde lijkt. Zo deden Egyptische tovenaars in de tijd van Mozes een aantal 'toverkunsten' die God ook deed. Kijk daarom naar de vruchten van dit soort mensen. Gaan mensen van genezingen geloven? Beïnvloedt hun genezing hun relatie met God? Gaan ze anders leven en krijgen ze meer vertrouwen? Of vluchten ze in spiritistische zaken? Krijgen ze angstaanvallen? Worden ze materialistischer? Ook bij Jomanda gebeurt er zeker wel iets, maar het is de vraag of dat ten goede is.

Stel: een jongen of meisje heeft een engelenervaring, maar kan er niet mee uit de voeten, bijvoorbeeld omdat het hem of haar erg aangrijpt of omdat de omgeving er afwijzend op reageert. Wat adviseert u zo'n jongere?

Eén: schrijf zeer nauwkeurig op wat je hebt gezien of ervaren: "Op die datum, op die tijd, overkwam mij het volgende." Twee: ga er niet mee te koop lopen als je toch weet dat mensen er niet goed op reageren. Drie: als je het met niemand kunt bespreken, bid dan en vraag God om iemand te sturen met wie je het kunt bespreken. Vroeg of laat gebeurt dit dan ook. Een engelenervaring heeft altijd een bedoeling. Er komt een moment dat je er iets mee kunt.

Werken het christelijke geloof en de kerk het geloof in engelen tegen, of stimuleren ze het juist?

Er is een verschil tussen de rooms-katholieke kerk en de protestantse kerken. Tot dertig jaar geleden stimuleerde de

rooms-katholieke kerk het geloof in engelen. Dat iedereen een beschermengel heeft, was bijvoorbeeld een bekend en alledaags gegeven. Inmiddels verkeert de rooms-katholieke kerk in dat opzicht in een crisis: velen kunnen er niet meer in geloven. Protestantse kerken hebben het nooit gestimuleerd, maar ook niet tegengewerkt. Engelen vormden een onderwerp dat gewoon niet ter sprake kwam. De laatste jaren ontstaat daar juist meer openheid.

Hebben jongeren een andere houding ten opzichte van engelen dan volwassenen?

Nee, beslist niet. Er is een verschil tussen mensen die wel of geen gevoel voor mysterie hebben, maar die kom je zowel bij jong als bij oud tegen. Sommige mensen zijn helemaal gericht op deze wereld; anderen hebben vanaf het begin van hun leven een soort extra zintuig voor dingen die buiten het hier en nu liggen.

Is er sinds u uw onderzoek begon iets veranderd in de manier waarop u tegen engelen aankijkt?

Ik had een vaag idee over engelen. Eigenlijk had ik een traditioneel beeld, gebaseerd op schilderijen van beroemde schilders. Hoewel een engel ook nu nog op een traditionele manier optreedt, met vleugels, jurk en in het wit, verschijnt hij ook vaak als één van ons. In dat opzicht is mijn 'visuele engelenbeeld' veranderd. Verder is het een feit dat engelen actief onder ons zijn. Dat had ik niet verwacht. Misschien komt dat door mijn 'rustige' Nederlands-hervormde achtergrond.

Zijn andere mensen sindsdien anders gaan aankijken tegen engelen?

Ja. Los van mijn boek denk ik dat er in het algemeen een groter bewustzijn is gekomen over het feit dat er in de wereld nog meer is. Ongeveer de helft van de mensen gelooft in engelen. Dat was vijftig jaar geleden absoluut niet het geval.

Heeft u zelf wel eens een engel gezien of ervaren?

Niet gezien, wel ervaren. Dit gebeurde op 6 december 1944, in Haarlem. De Duitsers hielden een razzia om jongens te vinden om in Duitsland te gaan werken. Toen mijn vriend en ik dat merkten, zijn we het huis uit gevlucht. Via een aantal tuinen en sluipend over wegen liepen we de duinen in.

Creatief met engelen

bijlage 2

Zonder erbij na te denken, alsof ik werd 'aangestuurd', nam ik het initiatief en ging mijn vriend voor. Ik 'wist' precies hoe ik moest lopen. Daarbij nam ik een bizarre kronkelweg door de duinen heen. Na een tocht van ongeveer twee kilometer kwamen we heel vroeg aan bij het huis van een oom. Toevallig stond de achterdeur, die gesloten hoorde te zijn, open. Als ik de voordeur had genomen, waren we gepakt door Duitsers. Verder bleek achteraf dat het hele duingebied vol Duitse soldaten was geweest. Zonder het te weten hadden wij ze allemaal omzeild. Behalve wij tweeën waren alle andere jongens, die in grote getale de duinen in waren gevluht, gepakt. Velen van hen stierven later in een kamp.

Wilt u nog iets kwijt wat nog niet aan de orde is gekomen?

Een groot aantal mensen heeft ingehaakt op de 'engelen-hype'. Er is veel interesse voor het bovennatuurlijke. En wat betreft engelen: er bestaan zelfs handleidingen die beschrijven hoe je een engel moet oproepen. Dit past binnen het new-agedenken: mensen nemen het heft in handen en besturen ook 'de andere wereld'. Engelen worden echter niet aangestuurd door mensen, maar door God. Het is dus buitengewoon gevaarlijk om zoiets te doen als 'engelen oproepen'. Dat is occult en je weet niet waar je aan begint. Hou vast aan Jezus Christus. Als het nodig is, gebeurt het vanzelf dat je een engel ziet. En anders niet. Je moet het niet zelf forceren.

Bron: Teuwissen, S. (2002). De dokter ziet ze vliegen. *GRIP*, juli 2002, p. 8-9 (bewerkt).

LITERATUUR

- Moolenburgh, Dr. H.C. (1983). *Engelen als beschermers en als helpers der mensheid*. Deventer: Ank-Hermes.
- Moolenburgh, Dr. H.C. (1991). *Een engel op je pad: honderd en één engelenervaringen*. Deventer: Ank-Hermes.

ERVARINGSVERHALEN

Zie je ook wel eens engelen in onze tijd?

In de volgende voorbeeldverhalen vertellen mensen over hun ervaringen met engelen. Bespreek deze verhalen aan de hand van de volgende vragen:

- Welke van de drie verhalen spreekt je het meeste aan?
- Heb jij wel eens een ervaring gehad waarvan je later dacht dat het een engel was?
- Heeft iemand jou wel eens een engel genoemd?

I - Een engel tussen de stenen

Doddy van Leeuwen

Onze 14-jarige dochter was voor de zoveelste keer aan haar hart geopereerd. Omdat haar hart ook groeide, moesten haar kunststof hartkleppen vervangen worden. Op de uitslaapkamer zat ik naast haar te kijken hoe ze langzaam bijkwam van de narcose, toen ik opeens allemaal toeters en bellen hoorde. In paniek kwamen er allerlei mensen aangelopen. Ik werd weggestuurd. Er waren hechtingen losgegaan en ze moest onmiddellijk geopereerd worden. Ze kon niet eens meer terug naar de operatiekamer.

Ik liep alleen en verlaten tussen de hoge stenen gebouwen van het ziekenhuis. Op een muurtje ging ik zitten huilen. Er kwam een man naast me zitten. Hij vroeg: "Mevrouw, waarom huilt u zo?" Ik vertelde het hele verhaal. "Mijn kind ligt boven dood te gaan, en ik mag er niet eens bij."

"Maar weet u wel dat ze hier heel kundig zijn?" stelde de man mij gerust. "De beste dokters werken hier en ze hebben heel goede apparatuur." Wat hij verder zei, weet ik niet meer. Maar hij kalmeerde me. Ik hoefde niet meer zo te huilen en kon naar boven. Daar bleek alles goed te gaan. Ze waren er op tijd bij geweest. Mijn dochter leefde en was niet dood, zoals ik eerst dacht. Die man ken ik niet. Ik weet niet hoe hij heette. Ik heb hem ook nooit meer gezien. Maar voor mij was hij een engel.

II - Engelen in Elim

Zondagochtend, 8 maart, was er een heel bijzondere samenkomst in Elim. Tijdens de lofprijzing en aanbidding hoorde ik zangstemmen zingen, die ik nog nooit eerder in de kerk had gehoord. De stemmen bewogen zich van links naar rechts voor het podium, totdat zij achter mij waren - ik stond op het podium. De stemmen waren de mooiste die ik ooit had gehoord, zuiver en helder. "Hosanna, hosanna, hosanna in de hoogte", zongen we. Deze bijzondere stemmen waren boven de andere te horen. Ik weet dat de stemmen niet van het publiek kwamen, want ik herken met gemak de stemmen van de mensen op de eerste rijen.

De samenkomst ging verder. Na de preek, toen de uitnodiging tot getuigenis werd gegeven, werden mijn ogen voortdurend naar het podium getrokken. Toen zag ik iets, dat heel moeilijk te beschrijven is. Aan beide kanten van het podium stond een engel. Ik deed mijn ogen dicht en dacht: "Heer, dit kan niet echt zijn." Een stem van binnen zei: "Kijk nog een keer." Ik keek en opnieuw zag ik hen. Zij waren nog steeds daar, met prachtig, goudblond haar, in witte gewaden. In hun handen hadden zij een grote hoorn, vol van zuivere olie.

Ik vroeg de Heer wat zij aan het doen waren. Het antwoord was: "Ik heb hen gezonden om te dienen en met mijn olie te zalven." Ik vroeg hem waarop zij dan wachtten, en het antwoord was: "Op het teken om te mogen beginnen."

"Maar, Heer, wie zal dat teken geven?" vroeg ik. Het antwoord was "Jij. Wanneer jij naar voren gaat en de mensen vertelt wat je ziet, dan zullen zij in beweging komen." Ik had nog één vraag: "Heer, waarom dragen zij geen schoenen?" Hij antwoordde: "Omdat Jezus daar staat, en waar Jezus is, daar is het heilige grond."

Ik ging toen naar voren en kreeg de gelegenheid om dit te vertellen. Ik vroeg de mensen naar voren te komen, want hier waren engelen, gereed om met hemelse olie te zalven voor kracht en verfrissing. Als resultaat van het getuigenis en de oproep kwamen velen naar voren. Er waren tranen en Jezus raakte iedereen diep aan. De zalving was krachtig! Later, die middag thuis, dacht ik na over wat er die

Creatief met engelen

bijlage 3

ochtend was gebeurd. Plotseling werd het me duidelijk dat die prachtige stemmen, die ik tijdens de aanbiddingsdienst had gehoord, de stemmen van de engelen moesten zijn geweest. Zij waren de gehele dienst, vanaf het begin, reeds aanwezig geweest.

Bron: Ruiter, T. de (2006). *Engelen in Elim*.
<http://home.tiscali.nl/~tdruiter/engeelim.htm> (bewerkt).

III - De engel van Mappia

In februari 1942 viel Ambon in Japane hands. Wij waren verstoppt in het boskamp met alle vrouwen en kinderen. 's Avonds, als we gegeten hadden, waste ik de jongetjes. En als ze dan schoon en gewassen in hun bedjes lagen, dacht ik: "Kwam er maar een engel die voor de twee oudsten kon zorgen. Dan kon ik me helemaal aan de baby wijden."

Op een dag kwamen er een stel Engelse dames het kamp binnen. Het waren de drie zusjes O'Keefe, die van het eiland Mappia kwamen. De jongste, Daisy, viel meteen op. Ze was danseres van beroep en ik herinner mij haar sportieve zonnepakjes, die veel bloot te zien gaven. Ik vond toen eigenlijk dat dat niet kon, maar later liepen we wegens gebrek aan kleding zelf ook met zo weinig aan. Daisy trok bij ons in en nam meteen de vervelendste karweitjes op zich. "Ik heb een opleiding als atleet en kan dus wel wat aan", zei ze. Met Daisy was voor mij de engel gekomen die mij en de kinderen door de kampperiode zou helpen.

Het heeft niet zo mogen zijn. De engel des doods nam mijn jongste en mijn oudste mee. Maar altijd was Daisy er, om te zorgen en te helpen. Toen het kamp werd gebombardeerd en ik aan beide voeten gewond raakte en tetanus kreeg, werd Bram door Daisy als een eigen kind verzorgd, zonder hem van mij, zijn moeder, te vervreemden.

Vlak voor de bevrijding werden we nog een keer gebombardeerd. Ik lag met buikkramp in de ziekenboeg en Bram was met Daisy ergens buiten. Ik dacht niet dat ik Bram ooit zou terugzien. Na het bombardement strompelden we de ziekenloods uit en wie liepen daar op de brug voor mij uit? Daisy met Bram aan de hand.

Daisy is jaren later gestorven. Ik denk dat als ik de Heer zou ontmoeten, ik hem deze geschiedenis zou influisteren. Ik twijfel er niet aan of er zou dan een gouden stoeltje voor haar worden klaargezet. Maar gelukkig is hem alles bekend, dus hoef ik me over Daisy geen zorgen meer te maken.

Bron: Schoorel, Dr. Ir. A.F. (1986). *Mensen onder druk. Ervaringen van Nederlanders in Zuid-Oost Azië, beleefd tijdens de oorlog met Japen, tijdens de Japanse bezetting en tijdens de jaren van confrontatie met de Indonesische nationalisten*. Franeker: Wever (bewerkt).

Creatief met engelen

bijlage 4

MATERIAALTIPS

Verfrollertjes maak je onder de kraan schoon. Doe dit wel zo snel mogelijk na gebruik. Maak een rolletje droog met een oude handdoek en het is direct klaar voor gebruik met andere kleuren. Vergeet niet de wasbak ook redelijk verfvrij te houden, en maak die aan het eind van de avond nog even schoon met een schuurmiddel.

Kwasten maak je schoon door ze in een pot met water te houden en ze goed af te vegen aan een stukje handdoek.

Acrylverf is ideaal om mee te werken. Maar er is één groot nadeel: het is moeilijk te verwijderen uit kleding en vloerbedekking. Adviseer de jongeren van tevoren om tijdens het schilderen oude kleding aan te trekken. Zorg eventueel voor oude overhemden. Mocht de verf onverhoopt toch op kleding of meubilair komen, verwijder het dan direct met een oude handdoek met water.

Stukjes karton zijn handig als je werkt met acrylverf. Bied de verf per groepje in tubes aan, en geef alle jongeren een stukje karton om hun verf op te doen. Bied acrylverf niet op schoteltjes aan, want die krijg je niet gemakkelijk schoon.

Diverse soorten verf zijn geregeld in aanbiedingen te koop, bijvoorbeeld bij Blokker, Kruidvat en Xenos. De kwaliteit daarvan is prima.

De beste basis voor het kunstwerk is papier, hout of doek. Zorg dat je basis groot genoeg is voor de kerk waar het komt te hangen of staan.

Fotolijm geeft het mooiste strakke resultaat als je gaat plakken.

VOORBEELDAFBEELDINGEN

I - Beschermengel

II - Collage van geschilderd papier